

Tenia València un palau reial: i els espanyols el derrocaren

Autor: David Garrido
Data de publicació: 19-02-2020

Article d'En David Garrido del 12 de juny del 2018 per al 'Diari La Veu' del País Valencià. Per què a començaments de la segona dècada del segle XIX un general espanyol va fer enderrocar el Palau del Real de València? Tenia més de vuit-cents anys d'història.

València tenia un palau, el seu palau reial, la residència dels seus reis. Un palau, però, que desaparegué per la ineptitud d'un general espanyol. I haguera desaparegut també l'edifici del Sant Pius V si el mariscal francès Louis-Gabriel Suchet no hi arriba a temps, perquè també pensaven enderrocar-lo. Veieu: un exemple més dels menyspreu espanyol a les glòries pàtries dels valencians.

Temps era temps, quan València formava part de la nació andalusí, s'hi entronitzà un nét de qui fóra dirigent del califat omeia en l'època del seu major apogeu, el h?jib Almansor. Quan morí (1002), el califat entrà en declivi i la fitna (o guerra civil) que esclatà en 1009 donà lloc als anomenats regnes de taifa. Un d'aquests fou el de València, constituït pels esclaus '?mirís (servidors d'Al-Almansor) Mub?rak i Muthaffar vers el 1010-1011. Una revolta popular acabà amb ells i, després d'un parèntesi en què governaren Lab?b de Tortosa i Muj?hid de Dénia, fou proclamat, en el 1021, rei de València el príncep omeia 'Abd al-Az?z ibn 'Abd ar-Rahm?n ibn Ab? '?mir, el nét d'Almansor; un noi de quinze anys aleshores, imposat a València pel rei de Saragossa Mundhir al-Mans?r.

Cliqueu-hi per ampliar la imatge

A València li furtaren el seu palau reial. Raons militars? Uns altres diuen que per traure diners; de segur? Ah! I altres diuen perquè l'estat no podia mantenir-lo. Quin estat? El mateix dels Sánchez, Rajoy, Echenique i Rivera de hui. "Tanto monta!" A Saragossa, però, ja veieu, ningú els tocà el seu palau, com el del Real valencià, bastit sobre un alcàsser andalusí.

‘Abd al-Az?z, a València, ressuscità la cort cordovesa. Hi bastí dues fabuloses finques d’esbarjo (al-munyat) extramurs: una ar-Rus?fa, que dóna nom al barri homònim, i l’altra al marge esquerre del riu, el Real, en àrab clàssic ar-rahal («lloc on sojornar»), un alcàsser –o palau– espectacular envoltat d’horts i jardins. Explica Ibn Sa‘?d que, quan la inauguració del Real, ‘Abd al-Az?z organitzà una festa en què un centenar de patges adolescents serviren les viandes i el vi. El vi? Sí, el vi, malgrat les prohibicions islàmiques. ‘Abd al-Az?z, val a dir-ho, fou qui manà construir la muralla de la ciutat que trobà Jaume I en 1238. Jaume I trobà la muralla i el Real, que esmenta al seu Llibre dels feits, Real que convertí en el seu palau i la casa de tots els reis successors. Allà, al Real, nasqueren els reis Pere –I de València «el Gran»—, Alfons –I de València «el Franc»— i Jaume II, i fou l’escenari de la burla que els unionistes valencians, encapçalats per un barber dit Gonçalvo, feren al rei Pere —II de València— «el Cerimoniós». Allà, al palau del Real, residiren tots els reis valencians de Jaume I a Ferran II «el Catòlic»; i allà residiren els reis de la casa d’Àustria que visitaren València i els virreis que nomenaren, tot començant per Germana de Foix i el duc de Calàbria, que allà situaren la seua esplendorosa cort virregnal. Ah!: i serví de presó daurada al rei Francesc I de França, presoner de l’emperador Carles V. Després, a partir de la conquesta borbònica, es convertí en la seu de la capitania general.

El palau reial

Era l’edifici més significatiu de València, tot i que extramurs. El rei hi residia, quan era a València, i quan no hi era, allà es trobava la seu del poder exercit en el seu nom. La vella al-munya (finca) del rei ‘Abd al-Az?z desplaçà l’alcàsser intramurs, reservat a edifici administratiu. L’antic Real andalusí era allò conegut com a «palau vell», flanquejat per quatre torres, a l’entorn del qual foren construïdes noves dependències. Pere «el Cerimoniós» (1336-1387) emprengué la reforma que alterà, definitivament, la fesomia d’alcàsser andalusí, i Alfons –III de València «el Magnànim»— l’adaptà a les necessitats governatives ampliant-lo. El palau del Real era casa del rei i també seu del govern. En total, la façana principal arribà als 200 m. La part nova s’aixecà a partir de dos patis: el major, amb una escala per la qual s’accedia a les sales principals; i el menor, amb accés per una escala a la capella dedicada a santa Caterina. Els reis tenien les seues estances a la torre anomenada dels Àngels, la que als gravats antics reconeixem per l’escut reial esculpit a la façana. Del segle XVII, època de virreis, s’afegí a la façana principal una galeria amb arcs. Aquesta i altres obres modificaren l’aspecte gòtic i l’adequaren a l’estètica barroca.

Restes del palau al jardí de Vivers, la torre dita de la Reina, lloc on visqué
durant gran part de la seua vida la reina Maria, muller d'Alfons "el Magnànim,"
allunyada del seu marit (cliqueu-hi damunt per ampliar la imatge).

El palau no era solament l’edifici, sinó també els jardins que l’envoltaven. Al segle XV albergà fins i tot un zoològic que incloïa lleons i óssos. Un jardí que també tingué la funció de viver reial, al qual recorregué Felip II (I de València) per a obtenir les plantes amb les quals volia ornar els jardins del nou palau reial d’Aranjuez

Els fets de 1808

Palau reial dels valencians, Teodor Llorente el rememorava com a «noble mansión de los monarcas valencianos, centro y símbolo de nuestro glorioso reino». Bé, això ho deia, a més en castellà, quan apel·lar a les antigues glòries valencianes era una mena d’exercici de postureig autòcton de valencianía. Recordem-ho: Teodor Llorente, poeta en llengua del país, sí, ideològicament s’havia integrat a l’Espanya de la 1a Restauració borbònica, nascuda en 1874. Bé, ell fou un dels seus instigadors tot ajudant el colp d’estat del general Arsenio Martínez Campos.

Llorente apel·lava a un patriotisme valencià innocu, integrat, amb el beneplàcit de les elits autòctones, en la Nación dels espanyols. Això passava, però, en 1874, i no a principis de segle, en 1808, quan s’inicià la revolta contra els francesos. El 2 de maig, davant les notícies del trasllat de la família reial a França, esclatà una revolta a Madrid, reprimida durament. Aleshores Napoleó ja havia pres la decisió de desallotjar els Borbó de la corona espanyola. El rei Carles IV i el seu fill Ferran VII abdicaren a favor de Napoleó. Les notícies arribaren a València i el dia 23, un tal Vicent Domènech, palleter d’ofici, amb un bocí de la seua faixa a la punta d’una canya, a la manera de bandera, es plantà a la plaça del Mercat, esquinçà un plec de paper segellat pel nou govern que havia acatat la renúncia dels reis i cridà: «Un pobre palleter li declara la guerra a Napoleó. Visca Fernando VII i muiren els traïdors!». Així esclatà un avalot antifrancès, en què es mesclaren els reialistes a ultrança amb els que veien l’oportunitat de transformacions polítiques. El 25 es constituí la Junta Suprema de Govern del Regne de València, la qual, però, aviat demostrà la seua dependència de les autoritats centrals.

Bé, les juntes que es formaren arran dels fets de maig s’uniren a una Junta Suprema Central Governativa constituïda després de la victòria de l’exèrcit de la Junta de Sevilla a Bailén (19 de juliol de 1808). Bé, la revolta contra Napoleó i el govern espanyol titella, puix que el Consell de Castella havia acatat les renúncies de Carles IV i Ferran VII, comportà l’aparició de «juntes» sobiranes. Els valencians aleshores tingueren l’oportunitat de reclamar alguna cosa més, o —diguem-ne— reclamar allò que els havia estat furtat en 1707. Existia encara el record, la memòria històrica, dels fets

d'aquell any infaust per al Regne de València. Però no, els oligarques que de seguida es feren amb el control de la Junta valenciana el primer que feren és proposar la constitució d'una Junta Suprema Central (ells, valencians, els primers!) i ací s'acabà la seua contribució. Com veieu, fer el moniato des d'una institució «autonòmica» ja era pràctica dels polítics valencians als inicis del segle XIX. Bé, com ara, glòries a Espanya, reformar Espanya, canviar Espanya, sempre mirant Espanya, encara que Espanya ignore —els ignorava en 1808— els valencians.

«Muiren els traïdors!», deia el Palleter, però qui eren els traïdors? La Junta Suprema valenciana tenia llibertat, de moment, per a gestionar aliances i també per a organitzar el Regne. Lliurats a la Junta Suprema Central, hagué de suportar un inepte com l'ambiciós brigadier Josep Caro i Sureda (dic «Josep» perquè era mallorquí d'ascendència valenciana). Es quadrà davant la Junta Suprema Central i s'apropià de l'altar d'argent de la catedral de València, una preciosa obra d'orfebreria de 1498. El desmuntà i l'envià a Mallorca perquè en feren moneda. Ep! Per ordre d'Espanya.

Vet ací el palau del Real en 1807, poc abans que el derrocaren. Al centre, la torre dels Àngels, amb escut heràldic a la façana, lloc on s'hostatjaven els reis. A la dreta del palau, el col·legi de Sant Pius V (cliqueu-hi damunt per ampliar la imatge).

El derrocament

No era debades que Teodor Llorente lamentara el derrocament del palau del Real. Bé, iniciada la Guerra del Francès, que els espanyols en diuen d'Independència. La Junta Suprema Central s'havia reunit a Cadis. Havia aconseguit de Ferran VII el consentiment de convocar Corts i el 24 de setembre de 1810 s'obrí el període de sessions. Hi havia representació valenciana, en la qual —veieu— s'integraren foralistes. El record del Regne existia, i tant! No havia mort i d'aquí que sorgiren propostes com la del frare dominicà Bartomeu Ribelles, cronista de la Ciutat i Regne, que demanava que les Corts espanyoles convocades a Cadis prengueren per model la legislació foral valenciana. Però què dius? Els espanyols astorats. Un altre valencià, excatedràtic de dret civil de la Universitat de València, Francesc Xavier Borrull, diputat a Cadis, defensà la restauració dels Furs; i Antoni Pasqual Pujalte, natural d'Asp i jutge de primera instància a València, defensà la constitució a Espanya d'un estat federal. Veieu!: un valencià que a principis del segle XIX advocava pel federalisme.

I què penseu que contestaren els autoproclamats «liberals»? Els epítets destinats al Molt Honorable Torra dels Sánchez, Echenique, Ribera i companyia de politicastres carpetovetònics es queden curts. Els digueren «reaccionaris». És com, en un exercici de banalitat cínica, associen un independentista amb les ideologies repulsives que, precisament, els independentistes combaten. A aquests «liberals» els importava un rave, com ara, la plurinacionalitat de l'aleshores «imperi». Aleshores Argentina, Mèxic, Colòmbia, Perú, etc., eren tan Espanya com el Regne de València. Hui ja no ho són. Estirats com ara, a València estaven representats per un asturià, militar, José Canga Argüelles, que preconitzava l'estructura centralista, excloent de la diversitat, de l'estat. No era l'únic. I així pensaven la majoria dels diputats «liberals» presents a les Corts de Cadis. Fins i tot n'hi havia un, el Nicolás García Page, diputat per Conca, que pretenia obligar tots els escriptors a escriure només en llengua castellana. Punyetes els espanyols!

I mentrestant continuava la guerra contra els francesos. El mariscal francès Louis-Gabriel Suchet era a punt per a entrar al Regne i el govern de Cadis envià a València el seu general Joaquín Blake, un malagueny d'origen irlandès, que ja s'havia enfrontat a Suchet a l'Aragó. El tio, suposadament per interès militar, ordenà derrocar tots els edificis de la vora esquerra del Túria. Així que el palau del Real a fer punyetes. L'edifici que hui alberga el Museu Sant Pius V, però, sobrevisqué. Tingué sort: Suchet arribà abans que els demolidors.

Joaquín Blake y Joyes (1759-1827), general espanyol. Ha passat a la infausta història dels valencians per ser el militar que ordenà demolir el palau dels reis de València. Ho féu per iniciativa pròpia o rebia ordres de la superioritat? Als espanyols del govern de Cadis no els feia gens de gràcia les pretensions foralistes valencianes (cliqueu-hi damunt per ampliar la imatge)..

Després del derrocament

El palau del Real desaparegué. Demolir-lo, militarment, fou una inutilitat. Suchet, finalment, entrà a València el 9 de gener de 1812. Beneficià a algú tal decisió de Blake? Amb el palau del Real desapareixia un símbol de les llibertats

forals, del Regne valencià com a subjecte sobirà. Els «liberals», a Cadis, no volien ni parlar-ne, igual que li passa als espanyols hui dia quan els plantegen l'autodeterminació d'alguna part del seu Regne. No debades, per això, encara que a manera de quasi epitafi, Teodor Llorente, el designà «centro y símbolo de nuestro glorioso reino». Els símbols, diguen el que diguen, són importants. Ja veieu com s'esvaloten els espanyols quan li'ls toquen. O ara, al País Valencià, de 1976 ençà. Penseu que dir-li «comunitat» al país és debades, o no té importància sollar la senyera amb blau? Potser per a qui els té igual col que bleda, «ò» o «ó» no, però perquè el seu sistema de representacions nacional coincideix amb el dels mateixos que demoliren el palau del Real.

Plànol del palau del Real rescatat pel mariscal francès Suchet.
Gràcies a això podem reconstruir -imaginar- com era en tota la seua
extensió (cliqueu-hi damunt per ampliar la imatge).

Alguna cosa passà de tot plegat, aliè a les causes militars, perquè el general reaccionari Francisco Javier de Elío, amo de València després de recuperar Ferran VII el poder absolut, pretenguera reconstruir el palau. Missió impossible, decidí renunciar-hi. Ara bé: arreplegà totes les runes i fabricà dues muntanyetes artificials, les Muntanyetes d'Elío del jardí de Vivers. També es diu que el palau fou desmantellat per a vendre tot allò que fóra de valor i destinar-lo a la guerra. De segur? No imagine cap palau reial espanyol, els de debò, ser demolit per necessitats bèl·liques, o com també deien, perquè l'estat no podia mantenir-lo.

Siga com vulga, una decisió a dretcient i militarment inútil d'un general espanyol acabà amb segles d'història valenciana. Un general que militià en el «liberalisme» fins que morí en 1827. Demolir el palau del Real sembla que no fou debades. Bé que tenia coneixement el govern espanyol de la Junta de Regència de Cadis que a València hi havia foralistes com el diputat Francesc Xavier Borrull. Una altra Espanya era possible, però hi havia qui no la volia, que no volia ni parlar-ne. Amèrica aviat se n'adonà i es deslliurà dels espanyols, dels absolutistes i també dels «liberals». I, vaja!, causa estupor que, precisament, el vandalisme contra el patrimoni valencià en la Guerra del Francès vinguera dels espanyols majorment, que no dels francesos. En fi, vaja una guerra patriòtica!, la d'Independència li diuen, però que a nosaltres, als valencians, ens ben collà.

Una de les Muntanyetes d'Elío, al jardí de Vivers. El general
absolutista Francisco Javier de Elío pretengué reconstruir el palau.
Impossible! Què féu, doncs? Se li ocorregué fer dues muntanyetes
amb els enderrocs del palau (cliqueu-hi damunt per ampliar la imatge).

David Garrido
Memòries històriques
12 juny 2018 01:00h
Diari la Veu
https://www.diarilaveu.com/apunt/82358/tenia-valencia-un-palau-reial-i-els-espanyols-el-derrocaren